

Драгана Новаков

Државни универзитет у Новом Пазару – Србија

Међународни центар за православне студије, Ниш – Србија

email: draganapovakov1@yahoo.com

ИМЕНА МОНАХА У ПОМЕНИКУ МОНАСТИРА СОПОЋАНА**

Апстракт: У раду ће бити представљена женска лична имена хришћанскога порекла у рукописној књизи Поменик манастира Сопоћана Гилъ. 59 (XVI/XVII век). Истраживањем ћемо обухватити сва имена, укључујући и она која су се нашла записана на маргинама листова и на унутрашњим страницама корица. Циљ рада јесте анализа корпуса наведених имена и утврђивање њихових главних одлика – мотивације и семантике. На крају рада биће дат регистар мушких и женских монашких имена из Поменика.

Кључне речи: Поменик, манастир Сопоћани, монашка имена, хришћанска имена.

О поменицима

»Поменици – (поменикњ) црквене, богослужбене књиге које су средњовековни српски писари састављали за потребе чинодејствовања свештеника у олтару цркве пре почетка Божанствене литургије (на светој Проскомидији) када се распоређује евхаристијски хлеб на дискосу, улива вино у свети путир и помињу имена живих и упокојених хришћана».¹ То је, заправо, зборник,² парусија³ са именима почивших и живих чланова владалачких породица српске средњовековне државе, српских светитеља, црквених достојанственика, монаха, монахиња, свештеника, ктитора, духовне и световне властеле, као и обичних мирјана, али и свих оних који су својим делима заслужили црквени помен и јавно помињање за време богослужења.⁴

Поменичке књиге подељене су на поглавља, према категоријама оних који се уписују. Припадници вишега сталежа имали су привилегију да се њихова имена нађу на почетним листовима, на основу чега се могао видети и њихов социјални и економски статус (архиепископи, митрополити, деспоти, деспотице, војводе и њихове госпође, затим монаси, монахиње и сл.). Њихови антропоними углавном су хришћанскога порекла.

** Рад је настао као резултат истраживања на пројекту *Свети Сава у српској култури и духовности* који реализује Одељење за светосавске студије Центра за црквене студије у Нишу.

¹ О поменицима више в. у Даниловић 1999, 551.

² Меморисана имена за која је братство упућивало молитве према општеутврђеним правилима, уписивана су у поменик, или проскомидију, односно »liber commemorationis«, како је ова књига називана у каснијим латинским документима (Тимотијевић 2008, II, 106).

³ Реч *парусија* јесте грчка (παρουσία) и има више значења. Једно од њих јесте и помен, тј. »црквени обред – онима који нису више на овоме свету« (Давидов 1994, 5).

⁴ Новаков 2017, 9.

Наиме, скоро да је било правило да су хришћанска имена била резервисана за црквена лица, властелу, или чланове њихових породица, а народна, тј. други део поменика, за обичан свет. Заправо, од половине ових рукописних књига углавном почиње уписивање мирјана, обичних људи. Међутим, при крају поменичких књига нема поменутих раздвајања, а негде на почетку изостаје чак и уобичајена формула *Помену, Господи...*⁵

Имена монаха нису уписивана само у рубрикама за помињање приложника из монашких редова, него и у другим рубрикама, где је уз име обавезно било назначено да ли је у питању *монах* или *монахиња*. За ову анализу узели смо, дакле, сва монашка имена која су забележена у *Поменику* (на маргинама или у другим рубрикама).

Анализа другог дела *Поменика* где се уписује обичан свет, пружа могућност за семантичку анализу, јер су ти антропоними одраз прасловенске баштине у којем се рефлектују углавном српска народна имена. Међутим, овај корпус није био предмет наше анализе.

На лична имена најмоћније су деловале верске прилике. С примањем хришћанства код нас, поступно су се почела одомаћивати библијска и светачка, тј. несловенска имена,⁶ која данас постоје у читавом хришћанском свету, у истом, или модификованом облику. А до тада су у употреби била само словенска народна лична имена. Према Николи Родићу најпре су прихваћена имена хришћанских светитеља, тј. она која су била везана за богослужење, а нарочито она која се односе на Новозаветне догађаје.⁷

Наравно, значај имена у хришћанству јесте велики. У *Библији* је јасно назначено да Бог свакоме човеку даје име, као и да свакога према њему препознаје, јер су име и особа сасвим недељиви. И сâм Исус позива своје ученике да се радују, говорећи: „него се радујте што су ваша имена написана на небесима“.⁸

У ономастичким речницима под овим појмом обично се подразумевају имена канонизованих светитеља који се у црквеном календару наводе по месецима и данима у којима се празнују.⁹

Према речима Павла Рогића, култ светитеља и лица које је црква канонизовала, па самим тим и њихова имена, нарочито од XII века па надаље, улазили су све више у употребу. Тај утицај католичке цркве у Хрватској, постао је искључив после црквеног Сабора у Триденту (1545–1563), на којем је донета одлука да се при крштењу деци дају само светачка имена.¹⁰ А Мате Шимундић истиче: „И православна је црква потискивала

⁵ Новаков 2017, 12.

⁶ Весна Јакић–Цестарић утврдила је да су романски и хришћански антропоними на острвима пред Задром у XI веку били у знатној доминацији над словенским (1976, 203), а на копну око Задра и у XI и у XII веку готово потпуно су владала хрватска лична имена, уз употребу хришћанских, која су формантима прихваћена (нав. дело, 212). Познато је и да је у средњем веку у Србији удео хришћанских имена био виши међу градским становништвом и властелом, него међу сеоским. Истражујући фреквенцију хришћанских имена у околини Београда у XVI веку, Гордана Јовановић (1985, 196) закључује: „Сеоско становништво очигледно има најконзервативнију антропонимију, нарочито у околини Космаја, односно даље од већих градских центара, али је и у близини Београда тај утицај веома умерен. С друге стране, хришћанска имена су најчешћа у самом Железнику, који је, као што је већ речено, значајан рударски центар. Поред Железника, висок је удео хришћанских имена и у ва-роши Београду а једва нешто мањи у Земуну“ (Јовановић 1985, 211). Стјепан Секереш истиче да се пре XVI века на основу топонима у Славонији и Барањи види, да је на овом терену било много више народних имена, у односу на светачка (1970, 158).

⁷ Родић 1973–1974, 95.

⁸ Лука гл. X, 20; *Свето писмо* 1945, 68.

⁹ Подольская 1978, 72.

¹⁰ Рогић 1973, 555.

изворна словенска имена премда није имала свој Сабор у Триденту.”¹¹

Из целокупне грађе антропонима *Поменика* може се видети да су током XVI и XVII века давана имена светитеља која су, према црквено–народном календару, можда били најближи дану њиховог рођења, или крштења. Истина, наш народ није сасвим строго преузимао имена светитеља онако како су она била забележена у календару (што је наша грађа и показала), него је од њих изводио мноштво хипокористика и графичких варијаната.

Календарска имена се, према Милици Грковић могу поделити на неколико категорија: имена небеских сила; потом старозаветна; имена Христових ученика и првих следбеника; имена мученика раног хришћанства, и владарска.¹²

Такође, ваља напоменути да иако нека од тих хришћанских имена имају исто порекло (јеврејско, грчко или латинско), она су се јављала и у различитим варијантама. Нека су сличнија оригиналу, тј. имају стране елементе у себи, а друга су у српском народном облику. Поред написане форме имена, попут, *Евгенија* 41',¹³ *Ангелија* 41' у којем је написано *з*, народни облик се изговара, чита са сугласником *ђ*.

Именски репертоар смо анализирали према грађи коју смо екс-церпирали из рукописне књиге *Поменик манастира Сопоћана*¹⁴ коју највише везујемо за територију југозападног дела Србије. Тај материјал је показао да је именослов Срба, пре свега на поменутом терену током XVI и XVII века, а и касније, сачувао основне карактеристике општесловенскога антропонимијскога система. То стање потврдио је списак именâ приложника који су могли бити (као и у осталим српским поменицима),¹⁵ наравно, и из других крајева Србије.

У овом ће се раду приказати репертоар монашких имена у *Поменику манастира Сопоћана*, њихова структура и значењска вредност творбених форманата.

На самоме крају рада биће дат инвентар имена с обзиром на њихову фреквенцију.

Радам нису исцрпене све могућности проучавања ове рукописне књиге, будући да нису обухваћена сва хришћанска имена, потом сва словенска имена, топоними, али и сви записи, што ће бити предмет нашег будућег истраживања.

Као и сви поменици, и овај садржи мушка и женска лична имена живих приложника, затим њихових умрлих, као и већи број топонима (*Врановина* 8', *Глухавица* 49, *Дујке* 54', *Жирче* 17, *Мојстир* 47', *Тузиње* 44' и др.). Ови подаци су веома важни за ономастичка истраживања.

На основу увида у целокупан материјал можемо истаћи да је у *Поменику* број несловенских имена, пре свега хришћанских, са хришћанском мотивацијом, мањи у

¹¹ Шимундић 1988, 342.

¹² Грковић 1983, 91.

¹³ Све примере у тексту даваћемо рашчитано, реконструкцијом могућег изговора и словима данашње ћирилице.

¹⁴ Писан на папиру, има 151 лист, један од његових писара јесте Пахомије, в. више у: Тодић 2002, 280. Поменик се чува у Руској националној (бившој Публичној библиотеци у Санкт Петербургу) где пише да је нађен у: *Старој Србши в манастир Црна Река најден 1857. године*. Бранислав Тодић претпоставља да је рукописна књига настала, вероватно, уочи разарања Сопоћана (1689), а потом пренета у недалеку Црну Реку, где ју је 1857. године нашао Александар Фјодорович Гиљфердинг и однео у Русију и датовао у XV или у почетак XVI века. У њему се налази поменик владара, архиепископа и митрополита, као и неке белешке на маргинама (Тодић 2002, 279). Ватрослав Јагић је Поменик датовао у прву половину XVII века, који је допунио Гиљфердингове и Стојановићеве листе архиепископа (Тодић 2002, 279).

¹⁵ На пример, тако је и у *Поменику манастира Крушедола* (МСПЦ 240), в. Новаков 2011, 2017.

односу на словенска.¹⁶ То је дало другачију слику у односу на ону која се односи на северни део Србије, на пример, на *Поменик манастира Крушедола* МСПЦ 240, који такође везујемо за средину XVI и прву половину XVII века.¹⁷

Имена монаха

Монах, калуђер – од грчке речи истога значења *μοναχός*. У Даничићевом *Рјечнику*, *монахъ*, *monachus* с *потврдом из XIII века*.¹⁸

Иван Зовко у раду *Народна имена (Босна и Херцеговина)* каже: „Кад неки човјек ступа у монашки чин, при чему добива ново име: и ту се задржава почетни глас имена онога светитеља, чијим се именом човјек називао, док није примио монашки чин, те се нађе друго светитељско име, које се почиње с једнаким гласом, као да се на тај начин хоће да пода оное угоднику божијем, чије се име у поменутој згоди забацило, нека задовољштина“.¹⁹

На основу монашких имена у *Поменуку* такав се закључак није могао потврдити јер не знамо каква су световна имена имали монаси пре замонашења, али можемо видети да су сва хришћанскога порекла

Према речима Радослава Грујића „да би се и симболички означило како монаси прекидају везе са светом и прошлости уведен је у Хришћанској цркви обичај: да се приликом монашења напушта дотадашње световњачко крштено име и замени новим монашким именом према календару; а при том се често пазило и пази да почетно слово новог монашког имена буде исто као и у одбаченог крштеног имена. Са Хришћанством и монаштвом тај је обичај прешао и к нама“.²⁰

„Међутим, познат је много већи број наших угледних монаха и монахиња из средњег века, чија монашка имена имају сасвим друга почетна слова него што су их имала њихова ранија световњачка имена. Тако је на пример, сâм Св. Сава као световњак звао се Растко, а његов синовац архиепископ Сава II, син краља Стефана Првовенчаног, звао се у световњаштву Предислав. Међу замонашеним женама био је сличан однос. Већ прва позната нам наша калуђерица, удовица зетског кнеза Св. Владимира, Косара замонашила се под именом Теодора.“²¹

Сем тога, ваља поменути, да су позната и два случаја у нашој прошлости где се приликом монашења, па чак и приликом примања велике схимне, није мењало прво, световњачко име, јер су у питању хришћанска имена. Ти су случајеви са краљицом Јеленом Анжујском, супругом Уроша I и са Ангелином Аријанитовом, супругом слепог деспота Стефана Ђурђевића Бранковића. Наиме, у монаштво су понекад улазила и права народна словенска имена, која, међутим, у наведена два примера нису то показала, јер је реч о именима хришћанскога порекла.²²

Томислав Јовановић је утврдио да су се у *Рачанском поменику* монаси много више уписивали, него у осталим поменицима, и да преко деведесет одредница указује да се поједини антропоници везују за овај манастир.²³

¹⁶ Према истраживању Владимира Поломца, ситуација је иста у *Поменуку манастира Свете Тројице*, што се нарочито могло уочити код мушких имена, више в. у: Поломац 2022, 517.

¹⁷ Новаков 2017, 99.

¹⁸ Даничић II, 1975, 88; РЈА VI, 1904–1910, 926.

¹⁹ Зовко 1926, 149.

²⁰ Грујић 1932, 239.

²¹ Грујић нав. дело, 239.

²² Грујић нав. дело, 240.

²³ Јовановић 2005, VI.

У Поменику манастира Сопоћана укупно је забележено 162 имена монаха. Најфреквентнија од њих јесу: *Василије Герман и Дамијан*. Нека имена спадају у чешћа, као на пример, *Арсеније, Јов, Ромил, Сава*, а нека имају само једну потврд, попут: *Аврамије 36, Захарије 36, Илија 33*,²⁴ *Пантелејмон 36*.

Међу именима монаха на листу 37' нашло се једно словенско име, *Живан*, које је из каснијега периода са још укупно девет имена, међу којима су и четири женска.

Имена монахиња

Реч монахиња, калуђерица, која се с истим значењем у старим споменицима употребљавала (μοναχίς, monacha), с потврдом из натписа писаног око почетка XV века.²⁵

У Поменику манастира Сопоћана од листа 41 до 47' предвиђено је уписивање монахиња, с тим што су од л. 45' до 47' исписане само рубрике и на њима нема имена, него има само разних записа, проба пера.

У Поменику је забележено укупно 156 имена монахиња. Сва имена која су понеле монахиње јесу, разуме се, хришћанскога, библијскога порекла, а најфреквентнија од њих јесу: *Јелисавета, Ана, Марта, Марија, Теодосија*. Међутим. Забележена су и имена која припадају групи имена која су одавно део народнога ономастикона, као на пример: *Анђелија, Магдалена, Јелисавета, Јефимија Теодора, Христина* и сл.

Нека од наведених имена већим делом присутна су и данас у српском ономастикону, а многа од њих јесу сасвим заборављена, односно нису продирали у народ, попут: *Евпраксија, Рахилија, Томаида, Филотеја* и сл.

Преглед монашких имена

Међу тим се хришћанским именима појављују имена апостола (*Јован, Матеј*), арханђела (*Михаил*), али и других светитеља који се поштују као заштитници од разних болести и телесних патњи.

Првој групи припадају имена архангела Михаила и Гаврила. Име према Архангелу Михаилу у Поменику је забележено у граfiјској варијанти као *Михаил 33*, а Архангела Гаврила као *Гаврило 33', 36'*.

Од Старозаветних имена издвајамо антропоним према владару и псалмопевцу Давиду које је у Поменику забележено два пута. Ту је још и име пророка *Захарије*, оца Светог Јована Крститеља; затим име избавитеља и законодавца Израиља Мојсија, које је забележено као *Моисеи 35, 37*; потом име пророка и светитеља Илије, које се јавља у истом лику, *Илија* и представља директну трансформацију грчког облика Ηλίας. Наиме, темељни лик овога имена одраз је хебрејскога имена ʿĕlīyāhū 'мој бог је Јахве' који је у српски језик ушао посредством грчке верзије овога имена Ηλίας.²⁶

²⁴ И Домагој Видовић истиче да је старозаветно име Илија од средњег века до данас потврђено у континуитету на целокупном хрватском народном простору (2016, 167). Наиме, аутор истиче да је лик Илија грчкога порекла „темељни међу припадницима свих јужнословенских народа осим међу Словенцима, чији је темељни лик *Елија* латинскога постања. Поглавито су у македонскоме и српскоме фонду особних имена потврђени бројни краћени и изведени ликови тога имена. У хрватскоме су фонду особних имена покраћени и изведени ликови рјеђи вјеројатно стога што је особно име у ранијим раздобљима забиљежено изван крајева (понајприје Босне и Херцеговине) у којима је било најраспрострањеније” (2016, 179).

²⁵ Даничић II, 1975: 8; РЈА VI 1904–1910, 926.

²⁶ О грчким и грцизираним именима в. више у: Новаков 2004.

Забележено је и име *Јован*, које је носио Свети Јован Претеча и Крститељ Јован, јеврејски пророк. Овај антропоним има лик, *Јоан* 34.

Од дванаесторице Христових апостола у *Поменуку* су заступљена следећа: *Марко*, *Матеј*, *Павле*, *Симон*, *Стефан* и *Филип*. Понека од наведених имена јављају се у облицима: *Симеон*, *Степан* и сл.

Имена тројице јеванђелиста такође су присутна у *Поменуку*: *Јован*, *Марко* и *Матеј*.

Из хришћанског календара забележено је и име *Лазар*, које нема неку посебну граfiјску особеност, и јавља се у стандардном облику.

Најбројнија група календарских имена у овоме *Поменуку* јесу према хришћанским мученицима.

У хришћанском календару налазе се два светитеља који имају сличне антропонеми, исту основу, а другачије наставке. Прво се односи на Василија Великог, архијереја, писца литургије, а друго можда на јереја Василија. У нашем *Поменуку* овај антропоним долази с црквеним обликом *Василије* 33' (преузет из грчког језика).

На распрострањеност неких од календарских имена у овом делу јужне Србије као и на њихову фреквенцију, свакако су утицали патрони српских породица. Ми данас немамо сигурне доказе, али можемо претпоставити да су најчешће крсне славе Срба на поменутоме терену, у времену писања *Поменика*, а и знатно пре биле: *Свети Јован*, *Св. Стефан*, *Архангел Михаило*. Стога се и међу монасима јављају имена попут: *Јован*, *Стефан*, *Михаил*. А пресудне су и особине које се везују за ове светитеље попут мудрости, благородности, оданости, милосрдности и сл, које су утицале на њихов избор.

Многи проучаваоци народнога живота и обичаја истичу да се у неким крајевима код нас дају хришћанска имена, ако се неко роди на дан када се слави тај светитељ. Татомир Вукановић каже: „Ми смо на Косову код Срба наишли на исти обичај, само се никада не даје име свеца који је прошао да не би ‘детету ишао назад’”.²⁷

Дакле, у српској антропонији постоје случајеви да се деци дају имена светитеља, уколико се датум рођења или крштења поклапа са одређеним верским празником, што има и заштитни знак, или је у питању приближан датум рођења који је у вези са неким великим црквеним празником.

Од важности је, међутим, сагледати не само поједине антропонеми, него имена заједно са варијантама и изведеницама, и упоредити резултате са другим крајевима.

Књига Милице Грковић о именима у средњовековном дечанском властелинству омогућава поређење са стањем на дечанским метосима отприлике три века раније,²⁸ а рад Митра Пешикана²⁹ поређење са стањем у другој половини XIV и почетком XV века на простору од црногорског приморја, па до слива Белог Дрима. Стање на даљем простору, у области Бранковића (Вучитрнски санџак) из половине XV века обрађено је од стране Гордане Јовановић. Наиме, Г. Јовановић је на основу катастарскога пописа у поменутој области утврдила да су у XV веку најчешћа календарска имена била: *Степан*, *Никола*, *Ђурађ*, *Јован*, *Димитрије*, *Тодор*, *Иван*, *Михаило*. Поређење резултата ових истраживања са закључцима о календарским именима у Дечанском властелинству показало је да се за дуже од једног века у српском средњовековном ономастикону у области календарских имена нису догодиле никакве значајне промене.³⁰ А у београдској области почетком XVI

²⁷ Вукановић 1940, 57.

²⁸ Грковић 1983.

²⁹ Пешикан 1982, 1–135

³⁰ Јовановић 1981, 295–308.

века најчешћа имена јесу: *Јован, Петар, Никола, Бура, Степан* и *Димитрије*.³¹ Г. Јовановић каже да је „занимљив однос имена *Иван* и *Јован*“.³² У Дечанској хрисовуљи, налазимо само име *Иван*, што значи да однос ова два имена треба посматрати хронолошки, односно да је *Иван* старија варијанта. Међутим, у нашем *Поменику* ово име није забележено међу монасима, него долази само *Јован*. У споменицима XV–XVI века међутим, нагло се шире варијанте *Јован* која су, према Г. Јовановић, најизразитије у београдској области,³³ али то није случај међу монашким именима.

Међу именима монаха нашло се име *Степан* 37' које је народни облик у односу на књишки и календарски *Стефан*, које је чешће.

Најчешћа монашка хришћанска имена у *Поменику* јесу: *Василије, Герман, Дамијан, Јелисавета, Ана, Марта, Теодосија*.

Треба поменути и различите фонетске варијанте истих имена: *Гервасије, Ђервасије, Герман, Ђерман, Евпраксија, Епраксија, Јефросима, Јефросина, Магдалена, Магдалина* и сл.

Посматрано у односу на суфиксе, најактивнији код календарских имена, у нашој грађи јесу: *-ије, -ан, -еј, -оје* код мушких (*Аврамије, Атанасије, Макарије, Петроније, Теодосије, Герман, Јоан, Дамијан*), а код имена монахиња то су: *-а* и *-ија* (*Марина, Марта, Теодора, Анастасија, Василија, Дионисија, Јефимија, Теодосија* и сл.).

У *Поменику* као и у осталим средњовековним ономастичким изворима забележене су и хибридне форме: изведенице од основа хришћанских имена и словенских суфикса. Међутим, на основу анализе хришћанских личних имена у *Поменику*, приметно је да је деривација заступљена као и међу антропонимима словенског порекла, с том назнаком да је, ипак, мање библијских имена, па су и њихове творбене могућности малобројније.

Следи табеларни преглед бројчаних података о монашким именима, те заступљености оних најчешћих у другој половини XVI и током XVII века, односно у овој *Поменику*.

Имена монаха

ред.б р.	име	број
1.	Василије	11
2.	Герман	8
3.	Дамијан	6

Имена монахиња

ред.б р.	име	број
1.	Јелисавета	16
2.	Ана	14
3.	Марта	13

³¹ Јовановић 1966.

³² Јовановић 1985.

³³ Јовановић 1996.

4.	Марија	10
5.	Теодосија	10

Када је у питању порекло имена издвајамо:

Имена хебрејског порекла која су бројна: *Гаврил, Георгије, ГERVасије, Јоаким, Јосиф, Макарије, Матеј, Михаило, Мојсеј, Пајсеј, Симеон; Рахилија* и сл. Имена углавном јесу хришћанских светитеља, библијска, као на пример, ретко име *Рахилија*, које је према Милицы Грковић изведено од Рахил (а) + ија, од хебр. 'овца', библијско име.³⁴

Потом долазе имена грчког порекла: *Арсеније, Антоније, Василије, Никодим, Пантелејмон, Стефан; Анастасија, Јефросина, Теодора* и сл.

Монашка имена латинског порекла, којих је мање у односу на хебрејска, јесу на пример: *Антоније, Виктор, Петроније, Роман, Силвестр; Венедикта, Матрона, Равула* и сл.

Ретко име *Равула*, лат. *Rabula* 'брбљивац', припада календарским именима.³⁵ Име *Роман*, лат. од *Romanus*, 'Римљанин', представља име хришћанског светитеља.³⁶ Од женских имена ретко име јесте *Матрона*, од лат. 'уважена'.

Материјал је показао да су имена углавном са позитивном семантиком: *Арсеније* 'узвишен, јуначан'; *Венедикта* – 'благословена'; *Макарије* – 'блажени'; *Софроније* – 'благо-разуман'; *Данил* – 'Бог је мој судија'; *Гаврил* – 'Бог је моја помоћ'; *Јован* – 'Бог се смиловао'; *Јосиф* – 'Бог умножава'; *Тимотеј* – 'онај који поштује Бога'; *Теодосије* – 'дат од Бога', *Теофан* – 'од Бога јављен' и сл.

Уочљиво је да већи број имена, када је у питању њихова семантика, садржи у себи лексему – Бог и углавном су узимана имена хришћанских светитеља.

Уместо закључка

Дијахронијска анализа имена *Поменика манастира Сопотана* на простору југо-западне Србије показала нам је како су се временом прожимала два начела именовања, а то су народно и хришћанско, којима се обликовао антропонимијски идентитет овога краја (наша анализа односила се на хришћанска имена, прецизније, монашка, која су већ сама по себи специфична).

Корпус који је био део наше анализе, а који се односи на другу половину XVI и прву половину XVII века, показао је релативно мали број именских основа са мањим бројем творбених форманата код хришћанских имена, јер су у овој рукописној књизи народна имена у знатној предности.

Посматрано у односу на суфиксе, најактивнији код календарских имена, у нашој грађи јесу: *-ије, -ан, -еј* код мушких (*Аврамије, Макарије, Теодосије, Герман, Дамијан, Матеј, Мојсеј, Пајсеј, Тимотеј, Филотеј*), а код имена монахиња то су: *-а* и *-ија* (*Марина, Анастасија, Василија, Дионисија, Јефимија* и сл.).

Највише имена јесте хебрејског порекла, потом долазе грчка и са најмање потврда јесу имена латинског порекла.

Семантика монашких имена, углавном је позитивна и махом се односи на имена хришћанских светитеља. Та имена су показала да су она углавном она хришћанска, која не излазе из употребе.

Најфреквентнија из нашег материјала јесу: *Василије, Герман, Дамијан*, а већу разноликост и фреквенцију показала су женска имена, најчешћа од њих јесу: *Јелисавета, Ана, Марта, Марија, Теодосија*.

³⁴ Рахила од Rāḥēl, Грковић 1977, 299.

³⁵ Грковић 1977, 164.

³⁶ Грковић 1977, 173.

Такође, сва монашка имена, показала су и мању употребу именских изведеница јер их је мање. Наравно, питање је да ли је ситуација таква и кад је у питању комплетна поменичка слика и осталих имена у рукописној књизи, а што ће бити предмет анализе другог рада.

Регистар монашких имена *Поменика манастира Сопотана*

А

Аврамије 36
Агапије 35
Авсентије 36
Антоније 36
Арсеније (5) 34, 35, 35, 35, 35'
Атанасије (2) 35, 35'

В

Варлам 33'
Василије (11) 33', 33', 34, 34, 34', 34', 34', 35', 36, 36', 37
Викентије 36
Виктор (2) 36', 37

Г

Гаврил (2) 33', 36'
Герасим 34
Гервасије 34
Георгије 37
Герман (2) 33', 33'
Григорије (2) 33, 37

Д

Давид (2) 33, 34
Дамијан (6) 33, 33, 33', 33', 34, 34
Данил (3) 33', 34, 36

Ђ

Ђерасим (2) 35, 36
Ђервасије 33'
Ђерман (6) 33, 34, 34', 34', 35, 35

З

Захарија 36

И

Илија 33'

Ј

Јаков 35'
Јевтимије (2) 35, 37
Јоаким (3) 33, 33', 35'

Јоан (4) 4, 33, 34', 35'
Јоаким 36
Јов (6) 34, 34', 34', 34', 35', 35'
Јосиф (4) 33, 33, 35, 35'

Л

Лазар (2) 33, 35'

М

Мардарије 37
Марко (2) 35', 35'
Матеј 36'
Максим (2) 35, 36
Макарије (2) 36, 36'
Михаил (2) 33, 36
Мојсеј (2) 35, 37

Н

Неофит (2) 34, 35'
Никандр (2) 34', 35
Никанур 37
Никодим (2) 36', 36'
Никон (3) 33', 34, 34'

О

Онуфрије 34

П

Павле (3) 34', 35, 35'
Пајсеј (4) 35', 36', 36', 36'
Пантелејмон 36
Пахомије (4) 34', 35', 36', 37
Петроније (3) 36, 37, 37
Прохор 35'

Р

Рафаил (3) 33, 33', 36
Равул 34
Равуил 33
Роман (3) 34', 35, 36
Ромил (5) 33', 34, 34, 34, 35
Рувим (2) 35, 36'

С

Сарафион 33
Сава (5) 33, 33', 34', 36, 37
Силивестр (2) 34', 37
Симеон (4) 4, 4, 36, 36'
Симон (2) 35, 35'

Софроније 35'
Стефан (3) 4, 4, 4

Т

Теодор (2) 36, 37
Теодосије (2) 36, 36'
Теоктеј 33'
Теоктист 4
Теофил 36'
Тимотеј 34'
Тодор 33

Ф

Филип (2) 33, 36'
Филотеј (2) 33', 37

Х

Харитон 34'

А

Ана (14) 41, 41', 41', 42, 42', 42', 43, 43, 43', 44, 44, 44, 44', 44'
Анастасија (10) 4, 41, 41', 42', 43, 43, 44, 44', 44', 44'
Анђелија (5) 41', 42, 43', 43', 44

В

Василија (8) 41, 41, 41', 42, 42', 43, 43', 44
Венедикта 41

Д

Дионисија 45

Е

Евгенија 43'
Евпраксија 43
Епраксија (2) 37', 45

Ј

Јанисија (4) 41, 41, 43', 44
Јевгенија (5) 4', 41', 41', 43', 44
Јелена 4
Јелисавета (16) 41, 41, 41', 41', 41', 42, 42, 42, 42', 43', 43', 44, 44, 44, 44', 44'
Јефимија (7) 42, 42', 43', 43', 44, 44, 44
Јефрема 44'
Јефросима (5) 42, 42', 43, 43', 43'
Јефросина (3) 41, 41', 42
Јоана (2) 4, 4,

М

Магдалена 43'

Магдалина (4) 42, 42, 43', 44

Мандалина 45

Марија (10) 37', 41, 41', 42, 42', 42', 43, 44, 44', 45

Марина (5) 41, 41', 43, 44', 45

Марта (13) 37', 41, 41', 42, 42, 42', 43, 43, 44', 44', 45, 45, 45

Матрона (2) 41', 43

Мина 37'

П

Пелагија (2) 42, 44

Р

Рахилија 42'

С

Саломија (4) 43', 44', 44', 45

Софронија (2) 42', 43

Т

Теодосија (10) 41, 41, 42, 42, 42, 43, 43, 43, 43', 44'

Теодора (3) 41, 42', 44'

Теофана (9) 41', 41', 42', 42', 43, 44, 45, 45, 45

Теофила (2) 41, 42'

Томаида 41'

Ф

Филотеја (2) 43, 44

Х

Христина 43

Литература

Видовић (2016): Domagoj Vidović, Prilog proučavanju odraza svetačkoga imena *Ilija* u hrvatskoj antroponimiji, *Folia onomastica croatica*, 25, Zagreb, 167–182.

Вукановић 1940: Татомир Вукановић, *Лична имена код Срба*, Гласник Етнографског музеја XV Београд, 56–73.

Грковић (1977): Милица Грковић, *Речник личних имена код Срба*, Београд.

Грковић (1983): Милица Грковић, *Имена у дечанским хрисовуљама*, Нови Сад.

Грујић (1932): Др. Радослав М. Грујић, Промена имена при монашењу код средњовековних Срба, *Гласник скопског научног друштва*. Одељење друштвених наука 5, књига XI, Скопље, 239–240.

Давидов (1994): Динко Давидов, *Парусија*, Суботица – Београд.

Даниловић (1999): Драгољуб Даниловић, *Поменници у: Лексикон српског средњег века*, Београд.

Даничић (1975): Ђуро Даничић, *Рјечник из књижевних старина српских*, У Биограду 1863 (I, II), 1864 (III). *Написао Ђ. Даничић*, Фототипија издања, Љубљана: Младинска књига.

Зовко (1926): Ivan Zovko, *Narodna imena*. (Bosna i Hercegovina), *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena. Na svijet izdaje Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti*, knjiga XXVI, Svezak 1, U Zagrebu, 148–159.

Јакић–Цестарић (1979): Vesna Jakić–Cestarić, *Raspored i onomastičko susjedstvo kalendarskih imena u predjelima dečanskog vlastelinstva pri njegovu osnutku, Ономастички прилози*, Београд, САНУ I, 351–370.

Јовановић (1981): Гордана Јовановић, О релативној фреквенцији хришћанских (хагиографских) имена XV века у области Бранковића (Вучитрнском Санџаку), *Četvrta jugoslovenska onomastična konferenca. Zbornik referatov*, Ljubljana, 295–307.

Јовановић (1985): Гордана Јовановић, Хришћанска имена у околини Београда почетком XVI века, *Зборник реферата и материјала V југословенске ономастичке конференције*, Сарајево, 207–216.

Јовановић (1996): Гордана Јовановић, *Дистрибуција хришћанских имена на поседима дечанског властелинства*. Посебан отисак из *Ономатолошких прилога XII*, Београд, 9–15.

Јовановић (2005): Томислав Јовановић, *Поменик манастира Раче*, Бајина Башта.

Подольская (1978): Н. В. Подольская, *Словарь русской ономастической терминологии*, Москва, Академия наук СССР, Институт языкознания.

Свето писмо (1945): *Свето писмо Старога и Новога завета, превео Стари завет Ђ. Даничић, Нови завет превео Вук Стеф. Караџић*, Њујорк, Лондон, Штокхолм, Савет библијских друштва.

Новаков (2010): Драгана Новаков, Календарска имена у Поменику манастира Крушедола (XVI/XVII век), *Српска теологија данас. Зборник радова првог годишњег симпозиона одржаног на Православном богословском факултету у Београду 2009*, Београд, 392–399.

Новаков (2017): Драгана Новаков, *Имена Поменика манастира Крушедола*, Београд, Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања.

Новаков (2024): Драгана Новаков, Грчка и грцизирана лична имена у Поменику манастира Крушедола (XVI/XVII век) МСПЦ 240, *Српски језик XXIX*, Београд, 401–421.

Пешикан (1982–1983–1984): Митар Пешикан, Зетско–хумско рашка имена на почетку турског доба, *Ономатолошки прилози*, III, IV, и V САНУ, Одељење језика и књижевности, Београд, 1–135.

Поломац (2022): Владимир Поломац, Мушка имена у Поменику манастира Св. Тројице (Пљевља, XVI век), *Црквене студије 19*, Ниш, Центар за црквене студије, 513–527.

РЈА (1880–1882–1976): *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, I–XXIII.

Радојичић (1926): Ђ. С. Радојичић, Монашка имена кнегиње Милице, *Весник Српске Цркве*, 31, Београд, 303–304.

Рогих (1973): Павле Рогих, Лично или властито име у језику у свом развојном профилу, *Јужнословенски филолог*, књ. XX, св. 1–2, Београд, 551–558.

Родић (1973–1974): Nikola Rodić, О неким библијским именима у нашем језику, *Onomastica jugoslavica* 3–4, Zagreb, 95–97.

Секереш (1970): Stjepan Sekereš, *Slavonska osobna imena, Onomastica jugoslavica*. Glasilo Међуакадемијског одбора за онوماстику II, Ljubljana, 158–169.

Мирослав (2008): Мирослав Тимотијевић, *Манастир Крушедол*, Београд, I–II.
Тодић, Бранислав (2002): Сопоћански поменик, *Саопштења XXXIV*, Београд, Републички завод за заштиту споменика културе, 279–293.
Шимундић (1988): Mate Šimundić, *Rječnik osobnih imena*, Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske.

Dragana Novakov

**THE NAMES OF THE MONKS ON THE MONUMENT
OF THE SOPOĆAN MONASTERY**

The paper will present the female personal names of Christian origin in the manuscript book, the Monument of the Sopoćana Gilj. Monastery. 59 (XVI/XVII century). The research will include all names, including those written on the margins of the pages and on the inside pages of the covers. The aim of the work is to analyze the corpus of the mentioned names and determine their main characteristics – motivation and semantics. At the end of the paper, a register of male and female monastic names from the Monument will be given.